31. Medzinárodný festival horských filmov
SPRAVODAJ
Piatok 13. 10. 2023 číslo 3

Vanessa – rekordmanka vo vzduchu, vo vode i na zemi.

Vanessa O'Brien – žena, ktorá prekonáva rekordy vo vzduchu, vo vode, na zemi... Američanka, ktorej predkovia pochádzajú z Michaloviec, horolezkyňa, astronautka, aquanautka, výskumníčka, spisovateľka... bola prvým hosťom na popradskom festivale.

Vanessa je držiteľkou šiestich Guinessových svetových rekordov. Letela do vesmíru, je prvou ženou, ktorá stála na vrchole Mount Everestu a zostúpila tiež na dno Mariánskej priekopy, je prvou Američankou, ktorá vystúpila na K2 a keďže má aj britské občianstvo aj prvou Britkou, ktorá z vrcholu K2 bezpečne zostúpila do základného tábora. Divákom počas štvrtkovej besedy priblížila to, čo ju ťahá a motivuje k náročným výzvam. „Všetky osemtisícovky boli vylezené v čase, keď som sa narodila. Moja generácia si musela nájsť inú motiváciu, prečo vystúpiť na vrchol. Musela premýšľať, aká je v tom celom hodnota," odpovedala Vanessa. Ako spomenula, v dnešnej dobe je témou globálne otepľovanie a jej hľadanie odpovede, prečo vystúpiť na vrchol, keď pred ňou tam už vystúpili iní, súviselo aj s touto oblasťou: „Snažili sme sa zobrať vzorky ľadovca z vrcholu K2. Našli sa tam napr. stopy po výbuchu v japonskej Fukušime."

Po návrate z K2 bolo jej ďalším cieľom zostúpiť na dno Mariánskej priekopy do hĺbky viac ako 10-tisíc metrov pod hladinou mora. V danom čase však neexistovala taká ponorka, s ktorou by to bolo možné. Čakala, trénovala a keď bola takáto ponorka postavená, vybrali na túto úlohu práve ju. V 60-tych rokov na jej dno zostúpili 2 výskumníci, o 52 rokov po nich známy režisér James Cameron a následne aj tím, v ktorom bola Vanessa O'Brien. Po zostupe do hlbín jej ďalšou výzvou bola v roku 2022 cesta do vesmíru. Tú sa jej podarilo zrealizovať v rámci projektu NS-22 Blue Origin. „Buďte odvážni, keď niečo chcete. Urobte krok dopredu," motivuje iných húževnatá a cieľavedomá športovkyňa. Tieto vlastnosti možno zdedila aj po svojich slovenských predkoch, ktorí mali odvahu riskovať a pestovali v nej zvedavosť, nádej a vieru.

O jej živote, zdolávaní prekážok, o jej cieľoch sa môžete dočítať v knihe Do výšin, ktorej autogramiáda sa konala v rámci štvrtkového programu. (mna)

„Točím filmy o bežcoch, ale nechápem, prečo bežia."

Režisér Jakub Varinský sa na festivale v Poprade predstavuje po prvýkrát. Témou jeho filmu je sedemdesiatnik Štefan, ktorý doma nesedí, ale práve naopak – odhodlal sa na namáhavé preteky.

Mohli by ste nám v krátkosti predstaviť Váš film?

Film je o 72-ročnom pánovi Štefanovi Karakovi, ktorý nie je ako väčšina slovenských dôchodcov, teda nesedí a nesťažuje sa na zlý zdravotný stav, ale ide si za svojím snom. A tým je absolvovať prestížny trailový beh Ultra-Trail du Mont-Blanc.

Ako ste sa s pánom Štefanom spoznali?

Prvotná myšlienka natočiť film o Štefanovi prišla od Maroša Fehera, autora podcastu Trénuj s trénerom. Raz mi na nákupe zazvonilo cudzie číslo a chalan na druhej strane mi povedal, že na mňa dostal kontakt od nášho spoločného kamaráta Ondreja Veselovského. Ondrej organizuje beh Turiec trail. Keďže som tieto behy preňho sem-tam natáčal, poslal kontakt na mňa Marošovi s tým, že ja som asi ten typ, čo by do natáčania Štefana na UTMB išiel. Tak som sa na to nechal nahovoriť.

Máte predošlé skúsenosti s natáčaním dokumentárnych filmov? Ako ste sa k natáčaniu dostali?

Natáčaniu a vlastne komplexnému spracovaniu dokumentárnych filmov sa venujem už asi desať rokov, odkedy som študoval na Akadémii umení v Banskej Bystrici.

(pokračovanie na strane 4)

Beseda o Annapurne a Himalájskom dobrodružstve 2023

● Peter Hámor, Nives Meroi a Bojan Jan na mieste prvého tábora pod jednou z mála doteraz neprelezených himalájskych stien – Kabru South.

Štyria hostia – Nives Meroi, Romano Benet, Peter Hámor a Bojan Jan sa v sobotu od 18.00 h stretnú s popradským festivalovým publikom. Čo spája túto štvoricu úspešných horolezcov? 7 318 m vysoká dovtedy neprelezená západná stena Kabru South, ktorá leží vo východnej časti Himalájí, na hraniciach Nepálu a indického Sikkimu. Pravdepodobne najznámejší manželský pár vo svetovom výškovom horolezectve Nives a Romano majú na sobotu podvečer pripravenú multimediálnu prezentáciu Annapurna, na vrchol ktorej spoločne vystúpili v roku 2017 a dovŕšili tak projekt Koruny Himalájí. Peter Hámor v prezentácii Himalájske dobrodružstvo 2023 bude hovoriť o ich spoločnom výstupe na Kabru South, ktorý sa im podaril na jar tohto roku. Po prezentáciách bude nasledovať beseda s hosťami.

(mna)

PROGRAM
(piatok 13. 10. 2023)
Veľká zasadačka MsÚ Poprad

09.00 Projekcia súťažných filmov Blok 6

Zmoknutí na východe
Východ Slovenska zo sedla bicykla v sychravom počasí.

K1
Česká výprava a jej pokus o prvovýstup v západnej stene Mašerbrumu.

Prekážka
Zdravotne postihnutý lyžiar posúva svoje hranice a chce zlyžovať šesťtisícovku v Čile.

Krížom cez Tirolsko
Prechod na lyžiach cez hornaté Tirolsko, partia freeridových lyžiarov prejde 520 km a 43 000 výškových metrov.

12.00 Projekcia súťažných filmov Blok 7

Pod lavínou – Spomienky na Bielu horu
Slovensko-česká expedícia z roku 2014 mala za cieľ zdolať a zlyžovať Dhaulágirí. Zmenila sa však na záchrannú akciu s tragickým koncom.

Reel Rock 16: Chlapci z mosta
Horizontálne bigwallové dobrodružstvo na najdlhšom špárovom výstupe všetkých čias.

Viac než Everest
Horolezec Marc Batard sa vo veku 70 rokov rozhodol vrátiť na Everest.

15.00 Projekcia súťažných filmov Blok 8

Slovak Direct
Prvé voľné prelezenie jednej z najťažších ciest na Aljaške, v obrovskej stene najvyššieho vrchu Severnej Ameriky.

Posledný kontinent
Dvaja dobrodružní freerideri pri hľadaní prašanu zablúdili s lyžami až do Afriky.

Do kopcov a späť
Horský vodca a jeho dcéra premýšľajú o živote v horách a spomínajú na tých, ktorí odišli príliš skoro.

Reel Rock 16: Bosý Charles
Spieva operu, žije v jaskyni a lezie bouldrové problémy naboso – portrét podivného Francúza.

18.00 Andrzej Bargiel – Sunt Leones

multimediálna prezentácia a beseda

Projekcia súťažných filmov Blok 9

Reel Rock 17: DNA
Seb Bouin sa pokúša otvoriť novú cestu v previsnutej jaskyni vo francúzskom Verdone – vyzerá to na najťažšiu cestu všetkých čias.

Simon Messner – alpský život
Aké to je – byť synom najvýznamnejšieho horolezca všetkých čias?

21.00 Projekcia súťažných filmov Blok 10

Reel Rock 17: Zapálení pre Eternal Flame
Voľný prelez Eternal Flame, 900 m cesty na Nameless Tower v pakistanskom Karakorame.

Ak je to ľahké, nie je to zábavné
Óda na dobrodružstvo a priateľstvo v podaní majsterky sveta v lezení Liv Sansozovej a paraglajdistu Zeba Rocheho v jordánskom Wadi Rum.

Zvuk ľadu
Začiatkom 70. rokov sa skupinka profesionálnych alpinistov začala špecializovať na úplne novú lezeckú disciplínu: lezenie v ľade.

M. Vician: Vedel som, že tam čakajú na mňa.

Ďalšou novou tvárou na medzinárodnom festivale horských filmov je aj Marek Vician. Mladý podnikateľ, ktorý sa vo voľnom čase venuje aj filmovej tvorbe. V nasledujúcom rozhovore približuje, ako film Pod lavínou – Spomienky na Bielu horu vznikal.

Mohli by ste nám v krátkosti predstaviť Váš film?
Náš dokumentárny film Pod lavínou – Spomienky na Bielu horu dokumentuje príbeh, ktorý vznikol na základe skutočných udalostí skupiny českých a slovenských horolezcov, ktorí sa vybrali na horu Dhauláhirí na expedíciu v roku 2014. Podarilo sa nám expost zdokumentovať expedíciu, ktorá sa skončila tragicky a priblížiť divákovi príbeh s použitím reálnych archívnych záberov.

Film opisuje udalosti z roku 2014. Ako dlho prebiehala samotná príprava filmu?
Len pred troma rokmi som spoznal Janka Šeminského, ktorý je vlastne strýko dnes už mojej manželky. Pri spoločnom obede som počul príbeh, ktorý prežil ako účastník tejto výpravy. Dozvedel som sa, že celé roky existujú rôzne archívne zábery, ktoré si počas výpravy natáčali chalani na rôzne vreckové kamery a gopro. Boli odložené v šuflíku. Bol som zvedavý, tak som trval na tom, aby som ich videl. Keď som si vypočul príbeh, hneď som vedel, že tam čakajú na mňa. Som nezávislý producent v audiovízii. Na realizáciu som oslovil aj parťáka Daniela Petráška, s ktorým už, čo sa týka filmovej tvorby, máme čo-to za sebou. Projekt bol preňho výzvou. Priznám sa že, pre nás oboch to bola prvotina v oblasti vysokohorských filmov. Príprava trvala asi dva roky, surové materiály bolo treba spracovať a pripraviť koncept, urobiť dokrútky. Do dabingu som prizval svojho priateľa Petra Himiča, ktorý nadaboval viac ako tritisíc filmov. Rád s ním pracujem, keď píšem scenár, tak sa často pristihnem, že už rovno si predstavujem jeho hlas. Na záver nám vytvorili k filmu autorskú pieseň aj Kriman a RRain, rapperské duo priamo spod Tatier, z Popradu.

Ako ste spoznali účastníkov expedície?
Spoznal som ich pri nakrúcaní dokrútok. Strávili sme spolu víkend na chate v Zuberci, kde som s otvorenými ústami počúval ich príbeh.

Čo bolo najťažším aspektom natáčania?
Najťažšie bolo hovoriť s pozostalými a obnovovať ich spomienky na niečo, na čo sa im nespomínalo príjemne. Tiež bolo ťažké, keď sme z desiatok hodín materiálov museli urobiť dokument, ktorý by mal len 40 minút, aby sa mohol dostať do televízneho vysielania a aby sme zachovali najdôležitejšie aspekty príbehu. Tento dokument by mohol mať pokojne niekoľko hodín, len ako producent si uvedomujete, že by to bolo pre diváka ťažko pozerateľné.

Dhaulágirí je hora, ktorá vzala už mnoho životov. Čo myslíte, že motivuje horolezca napriek tomu podstúpiť toto riziko a pokúsiť sa ju zdolať?
Myslím si, že horolezectvo je hra. Človek chce vyhrať. Nikdy nehráte s tým, že prehráte. Z veľkej časti si myslím, že za to môže testosterón. Ten ovplyvňuje celý život - sklon k riskovaniu, súťaživosti, bojovnosti... My muži radi súťažíme. Radi sa hráme. Aj gambler v túžbe po hre a víťazstve prichádza častokrát o všetko, tak aj horolezec v túžbe po vrchole je ochotný riskovať všetko. A v skutočnosti nie každý vyhrá.

Ako ste spomínali, tento dokument bol Vaším prvým v oblasti horských filmov. Akým iným témam sa teda venujete?
Výroba dokumentárnych filmov je môj koníček. Za posledné roky sme natočili motivačný film o podnikaní. Pred troma rokmi sme spolu so Zuzanou Vician Šeminskou vytvorili dokumentárny veľkofilm o štandardoch kvality v sociálnych službách a musím povedať, že pri tomto projekte sme sa zoznámili. Keďže je dnes už mojou manželkou, tak to znamená, že to bol mimoriadne úspešný projekt. A úspešný bol aj vo svojej komunite, vysoké školy ho používajú ako inštruktážne video. Jeden z našich projektov je aj veľkofilm o schizofrénii. Všetko boli svojím spôsobom jedinečné projekty a dostali sa aj do vysielania, sú šírené v digitálnych distribučkách. Všetko, čo sme robili, sme robili so srdcom a odhodlaním. To, že môžem tvoriť, je pre mňa najvyššia možná hodnota.

Ste sám aktívnym horolezcom alebo lyžiarom?
Božechráň. Ja mám dosť rizikové povolanie, ďalšie riziká už nevyhľadávam. (smiech)

Čo plánujete ďalej v oblasti filmovej tvorby?
Máme rozpracované nejaké projekty skôr z oblasti duševného zdravia. Avšak po zverejnení filmu sa nám ozvali dvaja ľudia z oblasti horolezectva. (pokračovanie na strane 4)

„Točím filmy o bežcoch, ale nechápem, prečo bežia.“

(dokončenie zo strany 1)

Začínal som v Prahe na niekoľkých dokumentoch o Michalovi Pavlíčkovi a Heřmanovi Volfovi, ktorý je na vozíku a na handbiku prešiel z Prahy do Paríža. Potom nasledovala každý rok ďalšia výprava na všetky svetové strany so štartom v Prahe. Vatikán, Oslo a Ponická Huta, odkiaľ som. To bola taká recesia. Okrem toho pracujem v regionálnej TV Hronka a aj tam sa zameriavame na dokumenty. Tu som sa vzdelával najviac. „Štefan” je ale môj prvý autorský film, ktorý som začal prihlasovať na festivaly. Celkom sa to uchytilo.

Čo by ste odporučili ľuďom, ktorí by si radi skúsili natáčanie dokumentárneho filmu?

Začiatočníkom režisérom alebo kameramanom a strihačom by som odporučil pozerať filmy, z ktorých cítia, že asi takto by to chceli robiť raz aj oni. Pre mňa sú tieto vzory ani nie dokumentárne filmy, ale skôr hrané. Medzi naj u mňa patrí seriál Breaking Bad, ktorý sledujem doteraz dookola. Je tu absolútne dokonalá kamera a režisér Vince Gilligan je človek, ktorý akoby čítal moje predstavy. Ďalším takýmto režisérom je Darren Aronofsky. Všetky jeho filmy sú ako niečo, čo nepovšimnuté driemalo vo mne a on to dal na plátno. Ani náhodou netvrdím, že som ako títo dvaja a asi sa mi to ani nepodarí, ale sú pre mňa najväčšou inšpiráciou. Nie preto, že by som si myslel, že sú to najlepší režiséri v histórii, ale preto, že sa s ich dielami viem stotožniť.

Zúčastňujete sa na festivale horských filmov pravidelne, či už ako divák alebo ako filmár?

Nikdy som sa nevenoval žiadnym festivalom. Asi to bolo tým, že som stále na niečom pracoval a nejak mi na to nezvýšil čas. Tento rok sa prvýkrát zúčastňujem na Medzinárodnom festivale horských filmov v Poprade ako súťažiaci, aj ako návštevník.

Aký je Váš vzťah k horám?

Hory mám asi najradšej. Nie po turistickej stránke, ale po tej „atmosférickej“. Je v nich nejaké tajomno. Neviem aké. A to sa mi páči. Upokojuje ma to.

Bolo pre Vás natáčanie filmu zároveň aj inšpiráciou?

Určite. Natáčanie filmu Štefan bolo pre mňa osobne inšpiráciou, aj výzvou. Nikdy neviete, ako sa to skončí, čo sa stane a či sa vôbec niečo hodnotné podarí natočiť. Ale za pokus to stojí a ako povedal Štefan na konci filmu, v živote treba robiť to, z čoho máme radosť. Tak je to aj u mňa a chcem pri tom ostať.

Je podľa Vás Štefan unikátom, alebo poznáte viacero ľudí ako je on?

Ťažko povedať, či je unikátom. Určite nepoznám nikoho iného v jeho veku, kto by bežal takýto beh. Mne ale beh veľa nehovorí. To je taká absurdita: točím filmy o bežcoch, ale nechápem, prečo bežia. Preto sa snažím ich nerobiť po športovej stránke, aj keď to tam patrí a musím to obsiahnuť, ale skôr po tej mentálnej alebo príbehovej línii. Taký „Štefan” sa dá aplikovať na hocijakú situáciu, keď sa treba nevzdať a ísť do toho. Poznám však pár ľudí, ktorých by som so Štefanom porovnal. Napríklad pri natáčaní spomínaného filmu s Heřmanom Wolfom o cestách na handbiku po Európe s ním išiel na bicykli aj jeho otec Heřman starší, ktorý mal tiež okolo 70 rokov. Asi to nie je o tom, či je niekto unikát. Je to o tom, že nesedí a netvári sa, že sa niečo nedá, ako ostatní v jeho veku. Určite sú ale takíto ľudia v menšine, sú pre mňa príkladom a v ťažkých časoch aj pomocnou barlou.

Máte naplánované nejaké ďalšie projekty alebo filmy, na ktoré sa môžeme tešiť?

Momentálne mám rozrobené dva filmy. Možno tri. Jeden je podobný ako „Štefan”, o bežcovi, ktorý ide na preteky do Ameriky. Tento určite uvidíte budúci rok na festivale. Druhý je už niečo úplne iné. Mám rád hrady a ich atmosféru a tú som sa rozhodol spracovať v ďalšom filme.

(Petra Kvaková a Jana Šulíková)

M. Vician: Vedel som...

(dokončenie zo strany 3)

Prezradím asi toľko, že jeden z nich bol Čech. Chceli by spolupracovať práve na téme z vysokohorskej oblasti. Zjavne sa im náš dokument páčil.

Na záver by som sa chcel poďakovať ľuďom, ktorí sa expedície zúčastnili. Oni si zaslúžia najväčšie uznanie: Ján Šeminský, Andrej Harendarčík, Miroslav Peťo, Rastislav Peťo, Vladimír Gembeš, Jiří Švihálek, Ladislav Vargic, Peter Kostelanský, Jozef Timko a tichú spomienku na Matláka a Švancára, ktorí jej obetovali to najcennejšie. (Jana Šulíková a Petra Kvaková)